

The Organ in Lapua Cathedral

The church (later cathedral) in Lapua was built by Heikki Kuorikoski on the drawings made by C.L. Engel in the Office of Intendent in Helsinki. The first organ in this church was built by Jens Alexander Zachariassen in 1876, but the instrument with 14 stops was replaced by a new one in 1915. In the 1930's the time was come for a modern, large instrument to be acquired. Kangasalan Urkutehdas built this 85-stop, four manual organ, which was – and still is – the largest organ in Finland. The organ was planned in cooperation with the organist in Tampere Old church, Aarne Wegelius, who was at that time the most remarkable organ expert in the country.

Wegelius was well acquainted with the principles of the Alsatian Organ Movement, but he did not want to follow these slavish. Starting from his own aesthetics he ended in a harmonious, homogenous and rich organ type. The organs planned by him had an epoch-making influence on new organs in the 1930's.

The first manual of the Lapua organ is a firm choral manual, and the second is a positive organ with rather bright sound. The third manual is a French swell, that colours the sound of the whole organ. The fourth manual is a rich colour palette. The pedal has many stops for playing the bass part, but different solos, too.

The console of the organ is near the balustrade of the gallery, and the action is electropneumatic. The pneumatics of the organ was repaired and the electric parts were renewed in 1998. The pipes of 17 stops originate from the earlier Zachariassen-organs. A part of the organ may be played with wind, supplied by a calcant.

Behind the altarpiece there is an echo-organ, which can be played except from the main console, from another small, movable console built during the last repair.

The organ in Lapua cathedral is a mile stone in the Finnish organ building. According to the style of the time, the facade is made of dummy pipes, which form a large flat with the same arch as the ceiling of the church. The lower part of the facade is decorated with five angels carved by Kaarle Lamminheimo from Lapua.

Lapuan tuomiokirkkoseurakunta

Puh. (06) 438 5230, fax (06) 438 5270
www.evl.fi/srk/lapuantuomiokirkko

Kuvat: Jalmari Lahtinen, teksti: Pentti Pelto • Mainostomisto: Sirkka Kamminen • I-Print

Lapuan tuomiokirkon urut The Organ in Lapua Cathedral

Lapuan tuomiokirkon urut

Lapuan empiretyylisen kirkon (myöhemmin tuomiokirkon) piirustukset laati C. L. Engel Intendentinkonttorissa, ja kirkon rakensi Heikki Kuorikoski 1827. Ensimmäiset, 14-äänikertaiset urut rakensi Jens Alexander Zachariassen 1876. Soitin korvattiin uusilla vuonna 1915, mutta 1930-luvulla katsottiin tarpeelliseksi hankkia ajanmukainen, iso soitin. Kangasalan Urkutehdas rakensi uudet 85-äänikertaiset, nelisormioiset urut, jotka olivat – ja ovat edelleen – Suomen suurimmat. Suunnittelussa oli mukana Tampereen vanhan kirkon urkuri Aarne Wegelius, joka oli tuon ajan merkittävin urkuasiantuntija maassamme.

Wegelius oli perehtynyt elsassilaisen urkuliikkeen periaatteisiin jo 1920 paikkeilla, mutta hän ei halunnut seurata niitä orjallisesti. Hän päätyi omasta estetiikastaan lähtien ehyen yhtenäiseen ja rikkaaseen urkutyyppiin, jonka vaikutukset ulottuivat 1930-luvulla laajemmalle kuin vain niihin soittimiin, joiden suunnitteluun hän osallistui.

Lapuan urkujen ensimmäinen sormio on vankka koraalisormio ja toinen on positiivityyppinen, kirkkaasti soiva osasto. Kolmas sormiopillistö on voimakas, ranskalaistyylinen paisutuspillistö, joka sävyttää koko urkujen sointia. Neljäs sormio täydentää kolmannen sormion sointia rikkailla ja vaihtelevilla sävyillä. Jalkiossa on runsaasti sekä bassoääninen että erilaisten soolojen soittoon sopivia sointivärejä.

Urkujen soittopöytä on lehterin kaiteen vieressä, ja koneisto on sähköpneumaattinen. Pneumatiikka peruskorjattiin 1998, jolloin myös koneiston sähköiset toiminnot uusittiin. Soinnillisesti urut ovat säilyneet muuttamattomina. Seitsemäntoista äänikerran pillit ovat peräisin kirkon vanhemmista Zachariassen-uruista. Osaa uruista on mahdollista soittaa polkemalla.

Alttaritaulun takana on kaukourut, joita voidaan soittaa pääurkujen soittopöydän ohella myös pienestä liikuteltavasta soittopöydästä, joka rakennettiin viimeisimmän korjauksen yhteydessä.

Lapuan urut ovat suomalaisen urkujenrakennuksen merkkipaalu. Niiden fasadi koostuu ajan muotokielen mukaisesti mykistä pilleistä, jotka muodostavat leveän ja yläosastaan kirkon kattoa mukailevan kaaren. Fasadin alaosa koristaa viisi enkelinkuvaa, jotka lapualainen Kaarle Lamminheimo on veistänyt.

Lapuan tuomiokirkon urkujen dispositio The specification of Lapua Cathedral Organ

Pääsormio, First manual, C-a³

1. Flauto camino 16'
2. Principale 16'
3. Corno camoscio 8'
4. Bordone 8'
5. Flauto 8'
6. Ottava 8'
7. Flauto dolce 4'
8. Corno notte 4'
9. Ottava 4'
10. Flautino 2'
11. Ottava 2'
12. Sesquialtera 2 2/3', 1 3/5'
13. Quarta 2f, 2 2/3', 2'
14. Mixtura 6f, 2'
15. Tromba 8'

Toinen sormio, Second manual, C-a³

- Paisutuskaapissa, In swell box A
1. Salicionale 8'
 2. Quintadena 8'
 3. Bordone conico 8'
 4. Corno camoscio 4'
 5. Flauto traverso 4'
 6. Principale 4'
 7. Quinta conico 2 2/3'
 8. Bordoncino 2'
 9. Ottava 2'
 10. Terza 1 3/5'
 11. Quinta 1 1/3'
 12. Flauto cuspidato 1'
 13. Cimbalo 3f 1/4'
 14. Mixtura 4sf, 1 1/3'
 15. Sorduna 16'
 16. Cromorne 8'
 17. Regale 4'
 - Tremolo

Kolmas sormio, Third manual, C-a³

- Paisutuskaapissa, In swell box B
1. Bordone amabile 16'
 2. Flauto camino 8'
 3. Flauto traverso 8'
 4. Principale minore 8'
 5. Voce celeste 2f 4'
 6. Quintadena 4'
 7. Flauto 4'
 8. Ottava minore 4'
 9. Quinta 2 2/3'
 10. Flauto ottavante 2'
 11. Ottava minore 2'
 12. Campanella 3f, 2 2/3', 1 3/5', 1'
 13. Cimbalo 3f, 1/4'
 14. Acuta 57f, 1'
 15. Dolciano 16'
 16. Oboe 8'
 17. Tromba 8'
 18. Clarino 4'
 - Tremolo
 - Celesta 4'

Neljäs sormio, Fourth manual, C-a³

- Paisutuskaapissa, In swell box C
1. Unda maris 2f 8'
 2. Corno notte 8'
 3. Principale 8'
 4. Nasardo 5 1/3'
 5. Flauto camino 4'
 6. Ottava 4'
 7. Terza conica 3 1/5'
 8. Ottava 2'
 9. Flauto ottavante 1'
 10. Cornetto 38f
 11. Bombarda 16'
 12. Corno inglese 8'
 13. Tromba armonica 8'
 14. Corno armonico 4'
 - Tremolo

Kaukourut alttaritaulun takana Echo Organ behind the altarpiece, C-a³

- Paisutuskaapissa, In swell box D
1. Bordone 8'
 2. Principale 4'
 3. Corno camoscio 2'
 4. Mixtura 1 1/3'
 5. Vox mystica 8'
- Jalkio, Pedal, C-f⁴**
- Bordone 16'

Koppelit, Couplers

- II-I 8', III-I 8', IV-I 8', III-II 8', IVII 8', IVIII 8'
IP 8', IIP 8', III-P 8', IVP 8'
Vapaita kombinaatioita, Free combinations
Yleispaisutin, General Crescendo as Walze

Jalkio, Pedal, C-f⁴

- Subbasso 32' (Ped)
 - Bordone amabile 16' (III man.)
1. Corno camoscio 16'
 2. Subbasso 16'
 3. Principale 16'
 4. Bordone 8'
 5. Ottava 8'
 6. Quinta 5 1/3'
 7. Flauto conico 4'
 8. Ottava 4'
 9. Corno notte 2'
 10. Cimbalo 1', 1/2', 1/4'
 11. Mixtura 8f, 2 2/3'
 12. Fagotto 32'
 13. Trombone 16'
 - Dolciano 16' (III man.)
 14. Eufonia 8'
 15. Clarinetto 4'
 16. Musetta 2'
 - Celesta 4'
 - Celesta 2'